

Hagyjuk, hogy diktáljanak nekünk

Interjú Fabio Mastrangelo Oroszországban élő olasz karmesterrel, aki november 11-én a MÁV Szimfonikus Zenekar élén adott hangversenyt az Olasz Kultúrintézet Verdi-termében

■ *Amennyire tudom, nem ez az első alkalom, hogy Magyarországon vendégszerepel.*

– Nem, valóban nem. 1998-ban vagy 1999-ben már vezényeltem Szegeden egy szimfonikus zenekari koncertet, amelyen Richard Strausstól a Till Eulenspiegel, és ha jól emlékszem, Beethoventól a VII. szimfónia szerepelt műsoron.

■ *És azóta? Nem lépett fel nálunk?*

– Nem, mert utána Oroszországban kezdtem el dolgozni, és mint tudja, Oroszország nagy. Nemcsak Szentpétervárból és Moszkvából áll, hanem sokat vezényelek Novoszibirszkben, Jekatyerinburgban, Omszkban, Krasznojarszkban és a többi orosz nagyvárosban is.

■ *Az életrajza alapján emellett jelentős nemzetközi karriert futott be már eddig is, Kanadától kezdve a Veronai Arénán át egészen a Belgrádi Rádiózenekarig, vagy a dániai Aarhus szimfonikus zenekaráig.*

– Közben sokszor megfordult a fejemben, hogy szívesen visszatérnék Magyarországra is, és erre most adódott lehetőség.

■ *Hogyan került sor erre a meghívásra?*

– Egy olasz impresszárió barátom még a nyár elején megkérdezte tőlem, hogy nem lenne-e kedvem fellépni Budapesten és Bécsben a MÁV Szimfonikus Zenekarral a „Milánói Zenei Esték” sorozat keretében, amelynek még nem találták meg a karmesterét. Teljesen véletlen, hogy a naptáram még szabad volt éppen erre a három napra, meg arra az egyre, november 22-re, amikor Bécsben adjuk elő részben ugyanezt a műsort. Ez valóban szerencsés véletlen volt, mert november 23-án Moszkvában vezényelek, de előtte még Besztercebányán is lesz egy Tosca-előadásom, ami után rögtön Szentpétervárra megyek, ahol a saját zenekarommal próbálok.

■ *Nekünk itt Magyarországon a rendszer-váltás óta nincs túl sok információ az orosz zenei életéről. Hogyan alakult az elmúlt évtizedekben?*

– Az orosz zenei élet most is nagyon élénk. Azon kívül ott vannak az olyan rendkívüli művész egyéniségek, mint Jurij Temirkanov, Valerij Gyergyijev, Jurij Basmeth,

Vlagyimir Szpivakov, a két Jurovskij. Egy nagyon gazdag és eleven zenei élettel rendelkező országról van szó, ahol olyan szólísták élnek, mint Gyenyisz Macujev, Boris Berezovszkij, Nyikolaj Luganszkij, Vadim Repin és még sorolhatnám az igazán nagy muzsikusokat. Egyszóval nagyon érdekes és inspiráló számomra, hogy állandó kapcsolatban lehetek ezekkel a muzsikus-egyénségekkel. Külön szerencsémnek tartom, hogy Temirkanov és Gyergyijev asszisztenseként egyaránt dolgozhattam, mielőtt egyéni karrierem elindult volna. Jelenleg négy zenekarral dolgozom, Szentpéterváron, Moszkvában, Novoszibirszkben és Jakutszkban, amelyeknél vagy a vezető karmesteri, vagy az első vendégkarmesteri tisztséget töltöm be, mint Novoszibirszkben és Moszkvában. Így Oroszországban is rengeteg feladatom van, nem beszélve a többi felkérésről, amelyeknek szintén eleget kell tennem.

■ *Mindebből úgy tűnik számomra, hogy Oroszországban nem okoz állandó feszültséget a zenekarok nagy száma, illetve a finanszírozás potenciális csökkentése, ami a nyugati országokban már évtizedek óta folyamatosan Damoklész kardjaként lóg a különböző zenés színházi és szimfonikus együttesek feje felett.*

– Nem, nem ilyesmiről egyáltalán nincs szó. Elég csak arra utalni, hogy például a Marinszkij Színházban 370 zenekari muzsikust foglalkoztatnak állandó szerződéssel. Ehhez járul a 280 fős énekkar, 80-90 szólísta, a balettkar...

■ *És mindez egyetlen színházban? Már úgy értem a Marinszkijon belül?*

– Nem, ez a létszám három színházra oszlik. Van ugye a régi, a tradicionális Marinszkij-színház, van egy második játszóhely, ami hatalmas, 2300 férőhelyes, és van a teljesen önálló koncertterem. Emellett ott van a Szentpétervári Filharmónia, valamint a Kis Színház, amit most Mihajlovszkij Színháznak hívnak, ezen túl van még a Szentpétervári Opera, ott van azután az én színházam, aminek a neve „Music Hall”, van még a Konzervatórium színháza, a Filharmónia kisterme, a Szergej Roldugin által alapított Zeneház, vagyis a Roldugin Dom Muzik. Ennek következtében Szentpéterváron lega-

lább tíz hivatásos szimfonikus zenekar működik jelenleg. Jó, tudom, hatalmas város. Ötmillió lakosa van. De Moszkvában még többen laknak. Ott két zenekara van Szpivakovnak, kettő Bashmetnek, egy-egy Pletnyovnak és Kogannak, azután ott vannak a Filharmonikusok is Szimonovval az élén, aki ha jól tudom Magyarországon is többször járt. Jevgenyij Szvetlanovnak is van zenekara, az Orosz Állami Akadémiai Szimfonikus Zenekar, valamint Mihail Jurovskijnek is, az „Orosz Filharmónia” nevű moszkvai szimfonikus zenekar, amelynek állandó vendégkarmestere vagyok. Ezek mind nagy létszámú zenekarok, és akkor még egyáltalán nem említettem a Bolsoj Színház szintén óriási szimfonikus együttesét, valamint a többi moszkvai zenés színház zenekarát. Legalább tizenöt állandó szimfonikus zenekar működik az orosz fővárosban.

■ *És elegendő közönsége is van mindnek?*

– Állandó teltház van.

■ *Ennek igazán örülök. Mindez arra enged következtetni, hogy nincsenek ezek a folytonos diskurzusok a fogyatkozó közönségről, meg a zenei nevelés hiányosságairól, illetve fontosságáról...*

– Nem, egyáltalán nem. A zenei nevelés nagyon erős Oroszországban.

■ *A zeneiskolákat érte ez alatt, vagy a közoktatást is?*

– A közoktatást is természetesen.

■ *Régebben ez nálunk is így volt, de ma mindenki valami „hasznosat” szeretne tanulni. Informatikát például.*

– Mindez rendben van. De nem hiszem, hogy az lenne a probléma, hogy az informatika ellen kellene lennünk. Hanem az, hogy nem értem, miért kell a zene ellen lenni. Valójában ez az egyetlen, amit nem értek Európában.

■ *A politikusok – és ezt sajnos sok szülő is így gondolja – mindig azzal érvelnek, hogy a rohamos technológiai fejlődés és a globalizáció következtében olyannyira sok az új információ, és emiatt olyannyira túlterheltek a gyerekek, hogy az órarendben már nem jut hely a zenei nevelésnek.*

– Én úgy gondolom – és sajnos ez lehet csak az én személyes véleményem –, hogy ez a jelenség Európa amerikanizálódásának egyik formája. Nyilvánvaló, hogy ahol legutóbb is két olyan elnökjelöltet sikerült állítani, akinél egyik rosszabb, mint a másik, természetesen igyekeznek csökkenteni a világ kulturális és műveltségi színvonalát. Mert ott magas színvonal azután valóban kevés van. Elég csak New Yorkra gondolni. Hatalmas világváros egyetlen nívós szimfonikus zenekarral. Jó, a Filharmonikusok mellett ott van még a Metropolitan Opera zenekara. Egy harmadik professzionális együttessel azonban már bajosan tudnék megnevezni. Említhetem még a Chicagói Szimfonikus Zenekart, ami fantasztikus együttes. A Chicagói Opera zenekara azonban már kevésbé. Baltimore – egyetlen zenekar van ott is. Ezek mind hatalmas városok, és nem gondolom, hogy ez megengedhető lenne. Rengeteg muzikus él ott. Kanadában tanultam és átéltem, hogy a Torontói Szimfonikus Zenekar rengetegszer állt a megszüntetés határán. Következésképpen nem hiszem, hogy az lenne a helyes út Európa számára, hogy az Egyesült Államok által szolgáltatott kulturális mintát kövesse. Úgy gondolom, hogy a mi saját európai kulturális fejlődésünk egészen más utat járt be, mint az Egyesült Államoké. Ennek köszönhetően a mi kultúránk sokkal mélyebben gyökerező hagyományra épül, amit kötelességünk lenne megvédeni. Ez az, amit Oroszországban sokkal inkább megtesznek, és nem csak beszélnek róla. A kultúrát meg kell védeni, mert a kultúra nem más, mint hagyomány, a hagyomány pedig a nemzet szerves része.

■ *Ennek fényében hogyan ítéli meg azokat a sajnálatos folyamatokat, amelyek szülőhazájában, Olaszországban évtizedek óta rombolják a zenei életet?*

– Nagyon fájdalmasan érint, mindaz, ami ezen a téren Olaszországban történik. Legutóbb a Veronai Aréna zenekarával, de említhetném a többi operaházat is, Firenzét, Rómát. Mindez szörnyű. Egy ilyen óriási hagyománnyal rendelkező ország zenekultúráját nem szabad ennyire tönkretenni. És egyáltalán milyen céllal? Miért? A végén ténylegesen fennáll a kockázata annak, hogy a társadalmi háló felbomlik, és a társadalom valóban tele lesz olyan emberekkel, akiknek semmilyen céljuk nincs az életben, napról napra élnek, és a végén rosszra adják a fejüket. Egyszerűen nem értem! Ha valóban így akarunk élni, akkor tényleg ezt a modellt kell követni! A politikusaink vajon



Fabio Mastrangelo

felismerik ezt a problémát, vagy nem? Esetleg boldogok a saját jól kiépített oázisukban, ahol a többi állampolgártól elzárva élhetnek? Mert úgy gondolom, hogy az állampolgárok legjavának nyugalomra van szüksége. Nyugalomra és munkára. Valamint arra, hogy lássa, hogy az országa még őrzi az elveit, az értékeit, a hagyományait. Ezt nagyon fontosnak tartom.

■ *Ez valóban így van. De a kultúra kapcsán mindig csak a pénzről esik szó. Hogy milyen sokba kerül, miközben nem „termelő ágazat”. Pedig kultúra nélkül pénzt sem lehet „termelni”.*

– Igen. Mindeközben én csak arra lennék kíváncsi, hogy amikor valamilyen jelentős és magas presztízsű rendezvényre van szükség, akkor miért mindig klasszikus zenei koncertre gondolnak? Ha valamilyen fontos eseményre kerül sor, amelyen jelen van a világ összes államelnöke, miniszterelnöke és egyéb politikusa, akkor miért nem valami szép rock-koncertet rendeznek? Hard-rockot! Vagy heavy metált! Azért mert mindenkit megbotránkoztatnának vele. Ez is a probléma! Mert hogyan fordulhat elő, hogy a tömegek számára jó az a zene is, és nem jut pénz a klasszikus zenére, de amikor valami fontos dologról van szó, akkor mégis csak a klasszikus zene jöhet egyedül szóba? Úgyhogy én, mint klasszikus zenész erre csak azt tudom mondani, hogy nem, nem, és nem! Csinálják csak a fontos dolgukat a rock zenészekkel, aztán majd meglátják, hogyan fognak kinézni!

■ *Milyen most a helyzet az Ön legszűkebb pátriájában, a Bari operában? Hiszen ott legalább háromszor szüntették már meg a zenekart.*

– Továbbra is ugyanazokkal a problémákkal küzdenek, és mindig ugyanabból az okból kifolyólag. Mert az olasz állam, úgy tesz, mintha demokratikus lenne, de közben állandóan ő írja elő a játékszabályokat azoknak az intézményeknek, amelyeket finanszíroz.

■ *Milyen értelemben?*

– Abban az értelemben, hogy fenntartja ugyan az intézményt, de olyan szorosra fogja a gyeplőt, hogy ha az továbbra is működni akar, akkor a választások alkalmával tudja, hogy kire kell majd szavazni. Ez a rendszer annyira nyilvánvaló, hogy már magyarázni sem kell. Ugyanis ha a támogatás időben érkezik, és a beígért összegnek megfelelően, akkor mindenki biztonságban érezni magát. Akkor a pénzt a színházra, a zenekarra, a kórházra vagy az iskolára lehet fordítani és magától értetődő lenne, hogy megérkezik. Nem pedig kiváltság, amit csak azért folyósítanak, mert valaki X vagy Y politikus barátja, unokatestvére, testvére, anyja vagy nagybátyja. Ennek nem lenne szabad így működnie, de mégis így működik. Ötven éve görgetjük magunk előtt ezt a problémát, ami a végén hatalmasá duzzadt.

■ *Mindez a tartományi rendszer miatt van így?*

– Igen, mert az intendáns tudja, hogy az államtól kapja a pénzt. És a választások közeledtével mozgósítja az összes barátját és ismerősét, hogy arra szavazzon, aki a támogatást folyósítja. Ez szerintem nem helyes. És semmiképpen sem demokratikus. De sajnos időközben elfelejtettük a demokrácia szó jelentését, és hagyjuk, hogy nekünk diktálják a szabályokat, ahelyett, hogy mi diktálnánk azokat. (Kaizinger Rita)